

OIVALLUS

5

9. Persoonallisuus on tarina omasta elämästä

Itsestä kerrotaan jatkuvasti elämäntarinaa

- Persoonallisuuden piirteiden, tavoitteiden ja tulkintatyylien sekä identiteettien välisiä suhteita on pyritty hahmottamaan kerronnallisella eli narratiivisella lähestymistavalla.
- Narratiivisen psykologian edustaja Dan McAdams esittää, että, jokainen muodostaa mielessään tarinan omasta elämästään.
- Oma elämäntarina sitoo itselle tapahtuneet asiat, nykyisen tilanteen ja tulevaisuuden kuvitelmat jatkumoksi.
- Tavoitteena on luoda yhtenäinen tarina, siksi kaikkea ei mahduteta siihen mukaan.

Oma huone ilmentää nuoren elämäntarinaa: mitä on jo koettu, mitkä asiat kuuluvat nykyhetkeen ja mistä haaveillaan.

Petra Komppulan huoneessa parasta ovat kokovartalopeili ja vaaterekki, jonka sisältö vaihtuu vuodenaikojen mukaan. OLLI HERRANEN

Sama kohde – monta lähestymistapaa

McAdamsin mallissa persoonallisuudessa ja sen muodostumisessa on kolme tasoa:

- piirretaso
- tavoitteiden taso
- narratiivinen taso.

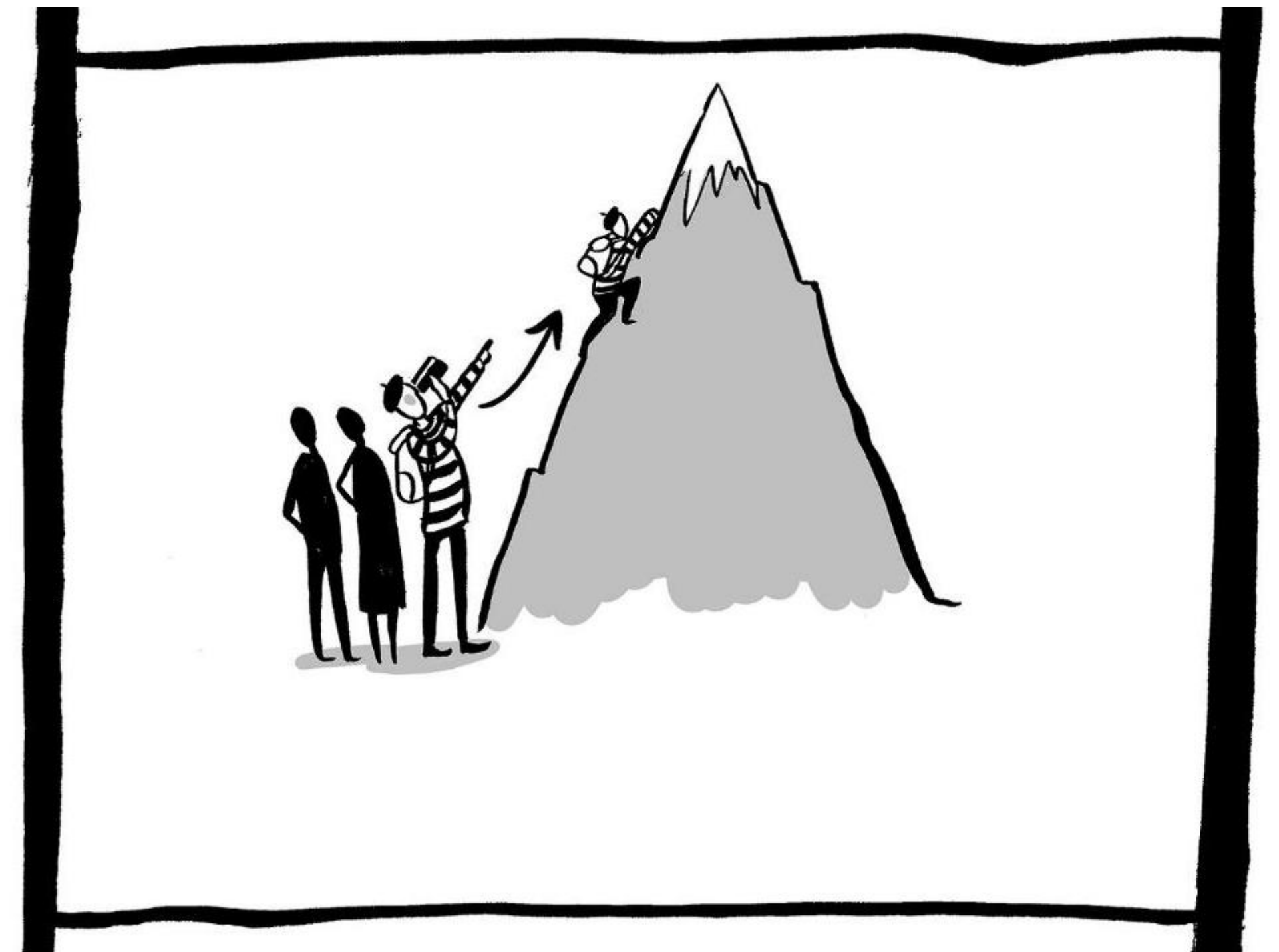
McAdamsin malli: piirretaso

- Piirretasolla ihminen on ikään kuin sosiaalisella näyttämöllä esiintyvä näyttelijä.
- Ihminen näyttäytyy muille käyttäytymällä ja reagoimalla ärsykkeisiin toistuvasti samankaltaisin tavoin.
- McAdams käyttää ihmisestä tällä tasolla sanaa *actor* (näyttelijä, toimija, tekijä).

McAdamsin malli: tavoitteiden taso

- Tavoitteiden tasolla persoonallisuutta kuvataan arvojen, suunnitelmien ja tärkeiden tavoitteiden valossa.
- Ihminen ei pelkästään reagoi kunakin hetkenä vallitsevaan tilanteeseen, vaan hän valitsee, suunnittelee ja tavoittelee erilaisia päämääriä.
- McAdams käyttää ihmisestä tällä tasolla käsitettä *agent* (toimija, vaikuttaja).

McAdamsin malli: narratiivinen taso

- Narratiivisella tasolla ajatellaan, että ihmisen **narratiivinen identiteetti** muodostuu niistä tarinoista, joiden kautta hän jäsentää omaa elämäänsä.
- McAdams kuvaa ihmistä tällä tasolla sanalla *author* (kirjoittaja, luoja).

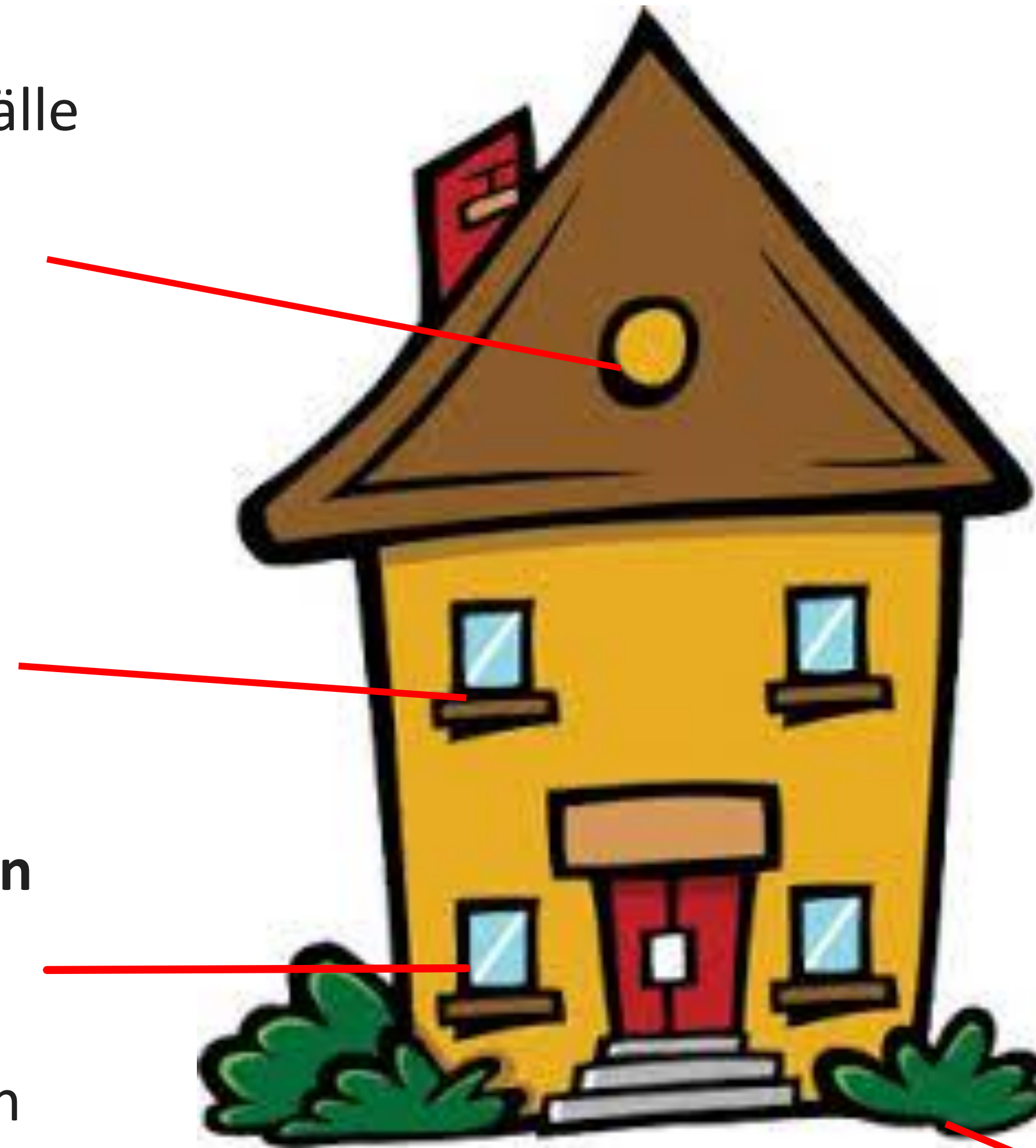

Talon ylimmässä kerroksessa sijaitsevat **identiteetti** ja **elämäntarina**, jotka antavat elämälle merkityksen.

Talon keskimmaisessa kerroksessa sijaitsevat **henkilökohtaiset tavoitteet** ja **päämäärät**.

Persoonallisuuden piirteet muodostavat persoonallisuuden perustan.

Tässä talovertauksessa on huomioitu McAdamsin mallin lisäksi myös biologinen ja sosiaalinen vaikutus persoonallisuuteen.

Naapurustoa voi verrata siihen, että **ympäristö** vaikuttaa persoonallisuuteen.

Kellarissa sijaitsee persoonallisuuden biologinen pohja.

Narratiivinen identiteetti

- Elämäntarinat muotoutuvat vähitellen. Niitä rakennetaan valikoimalla tilanteita ja kokemuksia, korostamalla jotakin ja jättämällä toisia asioita huomiotta sekä kytkemällä tapahtumia toisiinsa.
- Niin sanottuihin **avaintarinoihin** palataan ajatuksissa ja muistoissa monta kertaa. Ne voivat olla esimerkiksi lapsuuden muistoja, joiden koetaan ennakoivan tai selittävän nykyisyyttä.
- Narratiivinen identiteetti on sidoksissa vuorovaikutukseen ja kulttuuriin.

Narratiivinen identiteettiitutkimuksen kohteena

Narratiivista identiteettiä tutkitaan usein haastatteluilla, joissa ihmiset kertovat elämästään. Tarinoiden sisältöä tutkittaessa huomiota kiinnitetään esimerkiksi seuraaviin teemoihin:

- **toimijuus** (onko kertoja aktiivinen toimija vai kohde)
- **samanlaisuus ja erilaisuus** (miten kertoja on samanlainen ja erilainen kuin muut)
- **jatkuvuus ja muutos** (miten kertoja tai olosuhteet ovat pysyneet samana tai muuttuneet)

Narratiivinen identiteetti tutkimuksen kohteena

- Kertomusta voidaan tarkastella tarinan eheyden ja monitahoisuuden näkökulmista.
- **Eheydellä** tarkoitetaan sitä, kuinka kiinteästi tarinan eri osat liittyvät toisiinsa ja kuinka yhtenäinen teema tarinaan muodostuu.
- **Monitahoisessa** tarinassa kertomusta ei yksinkertaisteta liikaa, vaan tarinaan voi sisältyä useita rinnakkaisia tapahtumakulkuja ja henkilöillä voi olla ristiriitaisia motiiveja ja tunteita.

Palauta mieleen

- Kuvaile jonkun ihmisen persoonallisuutta McAdamsin mallin avulla.
- Mitä tarkoitetaan narratiivisella identiteetillä?
- Miten kulttuuri vaikuttaa oman elämäntarinan rakentamiseen?
- Millaisiin asioihin kiinnitetään huomiota narratiiveja tutkittaessa?